

Muskuloskeletala diagnoser

April 2019

afa
FÖRSÄKRING

AFA Försäkring ger trygghet och ekonomiskt stöd vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Våra försäkringar är bestämde i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter och vi försäkrar 4,7 miljoner människor i privat näringsliv, kommuner och regioner.

AFA Försäkring drivs utan vinstsyfte. Vi förvaltar cirka 195 miljarder kronor för att säkerställa framtida utbetalningar till våra försäkrade. En viktig del av vår verksamhet är att stödja forskning och projekt som aktivt syftar till att förbättra arbetsmiljön.

AFA Försäkring har cirka 660 medarbetare och ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK.

Vi arbetar förebyggande

Totalt satsar arbetsmarknadens parter genom AFA Försäkring cirka 150 miljoner kronor per år på stöd till forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa. Det gör oss till Sveriges främsta anslagsgivare inom området. Resultaten av forskningen omsätts i praktisk handling genom förebyggande arbetsmiljösatsningar.

För att säkerställa att vi stödjer relevant forskning analyserar vi statistik från de försäkringsfall som vi administrerar. Statistiken hämtar vi ur vår skadedatabas där det finns information om 14 miljoner försäkringsärenden. Skadedatabasen ger oss stor kännedom om vilka skador och sjukdomar som är vanligt förekommande i olika sektorer och yrkesgrupper.

För att göra informationen tillgänglig för alla presenterar vi varje år aktuell statistik i vår återkommande rapport "Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro" och fyra delrapporter. Den årliga rapporten är mer generell medan delrapporterna belyser mer specifika områden, till exempel *muskuloskeletal sjukdomar*, som i den här rapporten.

Innehåll

Bakgrund	5
Om rapporten	6
Sammanfattning och slutsatser	8
Arbetssjukdomar	10
Arbetssjukdomar med muskuloskeletal diagnos	12
Långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos	14
Vilka muskuloskeletal sjukdomar handlar det om?	15
Risk för långvarigt sjukfall med muskuloskeletal diagnos över tid	18
Långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos per yrkesgrupp	20
Muskuloskeletal diagnoser och ålder	27
Åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos	29
Medianlängd för långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos	33
Typfall för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos	36
Muskuloskeletal diagnoser i olika län	37
Sjukskrivningsgrad	40
Månadsersättning med muskuloskeletal diagnos	41
Litteraturförteckning	44

Bakgrund

AFA Försäkring belyser både arbetsolyckor och sjukfall bland AFA Försäkrings försäkrade i särskilda rapporter och djupstudier. I den här rapporten lyfter vi sjukfall med *muskuloskeletal diagnos*, exempelvis *ryggvärk* och *reumatism*.

Muskuloskeletalta diagnoser är den vanligaste orsaken till långvarig sjukfrånvaro inom avtalsområde *Svenskt Näringsliv/LO* och den näst vanligaste inom *kommuner och regioner*.

Om rapporten

Vår statistik grundar sig på ersättningar från de kollektivavtalade försäkringarna. Det innebär att vi inte har statistik för personer som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden eller personer som arbetar där kollektivavtal saknas och där frivillig försäkring inte har tecknats hos AFA Försäkring. Rapporten innehåller statistik över långa sjukfall samt godkända arbetssjukdomar. Statistiken är avläst 2018-12-31.

Långa sjukfall

Grunden för avsnitten om långa sjukfall är ersatta sjukfall i AFA Försäkrings sjukförsäkring, avtalsgruppsjukförsäkring AGS och AGS-KL. Med ett långt sjukfall menar vi en sjukskrivning som har pågått i minst tre månader eller lett till sjuk- eller aktivitetsersättning, kallad månadsersättning hos AFA Försäkring. Aktivitetsersättning är en tidsbegränsad ersättning som kan beviljas till unga i åldrarna 19-29 år.

Arbetssjukdomar

En arbetssjukdom räknas som en arbetsskada. Grunden för avsnittet om arbetssjukdomar är godkända ärenden i AFA Försäkrings trygghetsförsäkring vid arbetsskada. Övriga arbetsskador, det vill säga smitta, arbetsolycksfall eller färdolycksfall redovisas inte i denna rapport.

Sjukförsäkringen

Genom avtalsgruppsjukförsäkringen (AGS och AGS-KL) omfattas arbetare inom avtalsområdet Svenskt Näringsliv/LO, Kooperationen, anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobonaföretag. Sobona är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun- och regionnära verksamheter. Försäkringen omfattar däremot inte statligt anställda eller tjänstemän inom det privata avtalsområdet. Sjukfrånvaron behöver inte vara arbetsrelaterad.

Arbetsskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda, det vill säga såväl arbetare som tjänstemän inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och Kooperationen. TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobonaföretag. AFA Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA), och har därför information om i stort sett alla anmälda arbetsskador i Sverige.

Diagnoser i muskler och skelett

AFA Försäkring använder samma diagnoskodsystem som Socialstyrelsen och Försäkringskassan, ICD 10. (Socialstyrelsen, World Health Organization, WHO, 2011) Som *muskuloskeletal diagnostik* räknas diagnoskapitlet M00-M99 som betecknas som "Sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven".

I diagnoskapitlet ingår följande undergrupper:

- **Inflammatoriska systemsjukdomar**
- **Ledsjukdomar**
- **Ryggsjukdomar**
- **Sjukdomar i benvävnad och broskvävnad**
- **Sjukdomar i mjukvävnader**
- **Andra sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven**

I rapporten görs även jämförelser med psykiska diagnoser (Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (F00-F99) som är det andra stora diagnoskapitlet bland långa sjukfall.

Kompletterande statistik

AFA Försäkring registrerar diagnoskoder enligt kodsystelet ICD 10 som administreras av Socialstyrelsen (Socialstyrelsen, 2011).

I rapporten är risken, det vill säga antalet långa sjukfall per 1 000 sysselsatta, beräknad för perioden 2007-2017. AFA Försäkrings skadedatabas är en dynamisk databas. Det betyder att sjukfall kan rapporteras in i efterhand, vilket innebär en viss eftersläpning i inflödet av våra ärenden. För att kunna göra jämförelser av risk över tid är den årliga statistiken över antalet långa sjukfall i vissa fall avläst den 31/12 året efter insjuknandeåret.

Till beräkningarna har sysselsättningsstatistik från Statistiska Centralbyråns yrkesregister använts. Statistiken finns tillgänglig fram till och med år 2017. Yrkesregistret innehåller information om den arbetande befolkningens yrkestillhörighet. Yrkesinformationen gäller det yrke individen ansetts ha haft i november referensåret och den ålder som redovisas gäller uppnådd ålder vid årets slut. Som förvärvsarbetande räknas alla som har arbetat i minst en timme per vecka i november månad. Statistiken omfattar alla över 15 år som under referensåret ansetts ha varit förvärvsarbetande i november månad och folkbokförda i Sverige den 31/12. Yrkesgrupperna i rapporten baseras på standard för svensk yrkesklassificering, SSK12 (Statistiska centralbyrå, 2012).

Sammanfattning och slutsatser

- ▶ *Muskuloskeletal sjukdomar* är den vanligaste orsaken till långvarig sjukfrånvaro för män inom *Svenskt Näringsliv/LO*. För övriga grupper är det den näst vanligaste orsaken efter *psykiska sjukdomar*.
- ▶ *Ledsjukdomar, ryggsjukdomar* och *sjukdomar i mjukvävnader* står för 95 procent av den långvariga sjukfrånvaron med *muskuloskeletal diagnos*.
- ▶ Kvinnor har en högre andel *sjukdomar i mjukvävnader* medan män har en högre andel *ryggsjukdomar*.
- ▶ Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* har minskat de senaste åren.
- ▶ *Muskuloskeletal sjukdomar* blir vanligare ju äldre man blir till skillnad från *psykiska sjukdomar* som är vanligast mitt i livet. Åldersgruppen 56-64 år har mer än fem gånger så hög risk för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* som åldersgruppen 16-35 år.
- ▶ *Ryggsjukdomar* leder till längre sjukfrånvaro än övriga *muskuloskeletal diagnoser*. Skillnaden i sjukfallslängd har dock minskat de senaste åren.

- ▶ Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* skiljer sig markant mellan olika yrkesgrupper. Flera yrken inom bygg och industri har hög risk.
- ▶ Kvinnor med *muskuloskeletal diagnos* har en högre andel deltidssjukskrivningar än män med *muskuloskeletal diagnos*.
- ▶ Den typiska personen med långvarig sjukfrånvaro på grund av en *muskuloskeletal diagnos* är en kvinnlig *undersköterska* inom *kommun och region* som är i *sextioårsåldern* och har en *ledsjukdom*.
- ▶ Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* var högst i Västmanlands län med 8,2 sjukfall per 1 000 sysselsatta och lägst i Gotlands län med 4,7 sjukfall per 1 000 sysselsatta.
- ▶ Män står för tre av fyra godkända arbetssjukdomar med *muskuloskeletal diagnos*.
- ▶ *Sjukdomar i mjukvävnader* står för drygt 40 procent av *muskuloskeletalala diagnoser* i arbetssjukdomar.

Hållbart arbetsliv

Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* ökar betydligt med åldern. Risken skiljer sig också markant mellan olika yrkesgrupper. Sveriges demografi gör att vi framöver kommer att behöva fler äldre i arbetskraften. Det är därför av stor vikt att öka kunskapen om hur arbetslivet behöver se ut för att personer med muskuloskeletalala diagnoser ska ha möjlighet att arbeta vidare.

Arbetssjukdomar

En arbetssjukdom är en sjukdom som beror på att man har utsatts för skadlig inverkan i arbetet. Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt.

Det kan exempelvis vara:

- Tungt arbete eller olämpliga arbetsställningar som kan orsaka rygg- eller ledbesvär.
- Ensidigt arbete som kan orsaka muskel- och senskador.
- Farliga ämnen som kan orsaka eksem, allergier, luftvägsbesvär och cancer.
- Psykiskt påfrestande arbetsförhållanden som kan orsaka psykiska besvär eller psykosomatiska sjukdomar som till exempel magsår eller hjärtbesvär.
- Vibrationer som kan skada blodkärl, nerver och leder.
- Buller som kan orsaka hörselskador.

TFA ger rätt till ersättning vid arbetssjukdom om skadan kvarstår efter 180 dagar från att den visade sig och att den förklarats vara arbetsskada av Försäkringskassan. Även sjukdomar som finns upptagna i tabell 1 i ILO-konventionen 121 ger rätt till ersättning om skadan kvarstår 180 dagar efter att den visat sig.

AFA Försäkring är, med undantag för ILO-sjukdomarna, **beroende av Försäkringskassans beslut om arbetssjukdom** för att kunna lämna besked om TFA-ersättning vid arbetssjukdom. De två största diagnosgrupperna bland anmälda arbetssjukdomar och bland all sjukfrånvaro i stort, psykiska sjukdomar och besvär i rörelseapparaten, finns inte med på den ILO-lista som används vid bedömningen.

Personer med dessa besvär måste godkännas av Försäkringskassan som arbetsskada.

Eftersom Försäkringskassans regelverk om prövning av livränta gör att det i praktiken måste förflyta en lång tid av sjukskrivning innan de gör en prövning så är dessa diagnoser underrepresenterade i godkännandefrekvens i relation till antalet anmälningar med dessa besvär.

AFA Försäkring får ett stort antal anmälningar om arbetssjukdom där man måste avböja ersättning på grund av att **Försäkringskassan inte har fattat beslut om arbetsskada**.

Arbetssjukdomar med muskuloskeletal diagnos

Statistiken över godkända arbetssjukdomar med *muskuloskeletal diagnos* i detta avsnitt bygger på de arbetssjukdomar som visade sig under perioden 2013 till 2017. Antalet godkända arbetssjukdomar är underskattat, då en arbetssjukdom kan visa sig flera år efter att en person exponerats för skadlig inverkan i arbetet.

Diagram 1 visar arbetssjukdomar med *muskuloskeletal diagnos* hos kvinnor. Mer än hälften är *sjukdomar i mjukvävnader*, exempelvis *problem i skulderleden*. De vanligaste yrkesgrupperna finns inom omvårdnad, industrin och restaurang. Tillsammans utgör de hälften av godkända arbetssjukdomar bland kvinnor.

Diagram 2 visar motsvarande uppgifter för män. *Ryggsjukdomar* och *sjukdomar i mjukvävnad* är lika vanliga för män och tillsammans är de 75 procent av de godkända arbetssjukdomarna med *muskuloskeletal diagnos*. Byggbranschen står för nästan 50 procent av de godkända arbetssjukdomarna med *muskuloskeletal diagnos* för män. Anställda inom industrin står för knappt en fjärdedel av de godkända anmälda arbetssjukdomarna bland män.

Diagram 1

Arbetsjukdomar med muskuloskeletal diagnos, med visandeår 2013-2017, kvinnor.

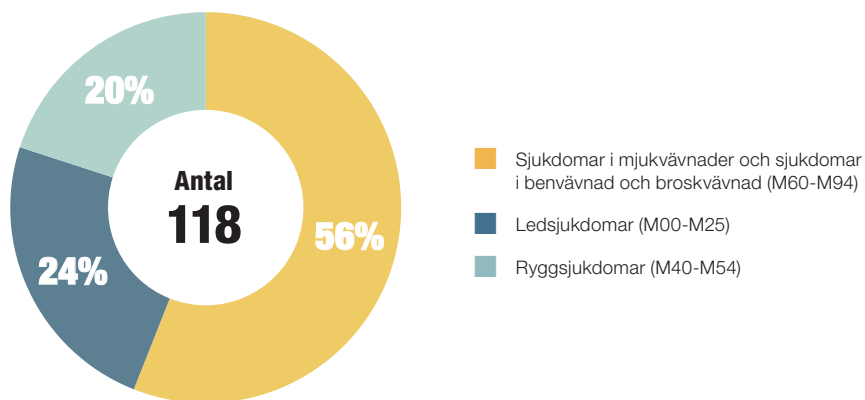
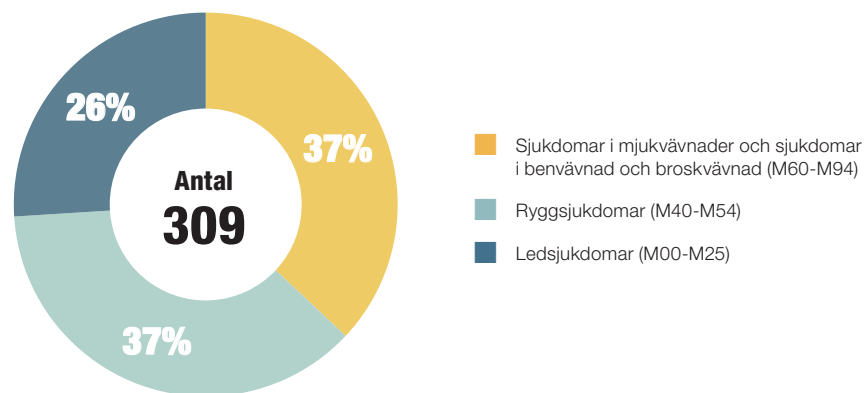

Diagram 2

Arbetsjukdomar med muskuloskeletal diagnos, med visandeår 2013-2017, män.

Långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos

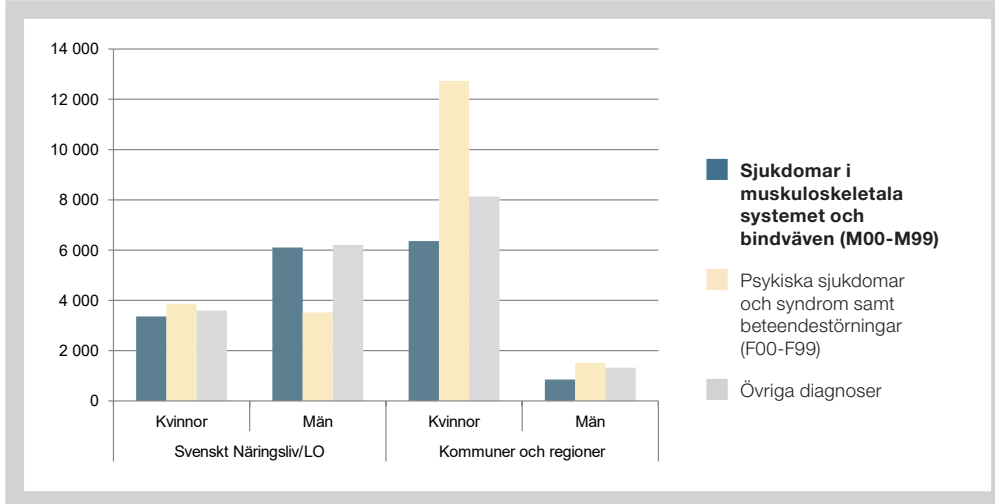
I detta avsnitt studeras utvecklingen av långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos*. Långvarig sjukfrånvaro avser sjukfall som ersatts av avtalsgruppsjukförsäkringarna AGS och AGS-KL och som varat mer än 90 dagar eller beviljats månadsersättning. Sjukfrånvaron behöver inte vara arbetsrelaterad. Godkända arbetsjukdomar ersätts av arbetsskadeförsäkringen TFA och redovisas i föregående avsnitt *Arbetssjukdomar med muskuloskeletal diagnos*.

Muskuloskeletal sjukdomar är den vanligaste orsaken till långvarig sjukfrånvaro för män inom avtalsområdet Svenskt Näringsliv/LO och den näst vanligaste för kvinnor inom Svenskt Näringsliv/LO och för både kvinnor och män inom kommuner

och regioner vilket illustreras i diagram 3. Muskuloskeletalta diagnoser utgör tillsammans med det andra stora diagnoskapitlet psykiska diagnoser ungefär två tredjedelar av den långa sjukfrånvaron.

Diagram 3

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal, psykisk respektive annan diagnos 2017.

Vilka muskuloskeletal sjukdomar handlar det om?

Tre diagnosgrupper står för omkring 95 procent av den långvariga sjukfrånvaron med *muskuloskeletal diagnos*. Dessa tre grupper är *ledsjukdomar* (exempelvis *reumatism* och *artros*), *ryggsjukdomar* (exempelvis *lumbago*) samt *sjukdomar i mjukvävnader* (exempelvis *fibromyalgi* och *sjukdomstillstånd i skulderled*).

Kvinnor har en högre andel *sjukdomar i mjukvävnader* medan män har en högre andel *ryggsjukdomar* vilket illustreras i **diagram 4-7**. Fördelningen mellan dessa tre diagnosgrupper har varit relativt stabil över tid.

Diagram 4

Diagnosfördelning bland långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos 2017.
Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor. Antal fall: 3 364

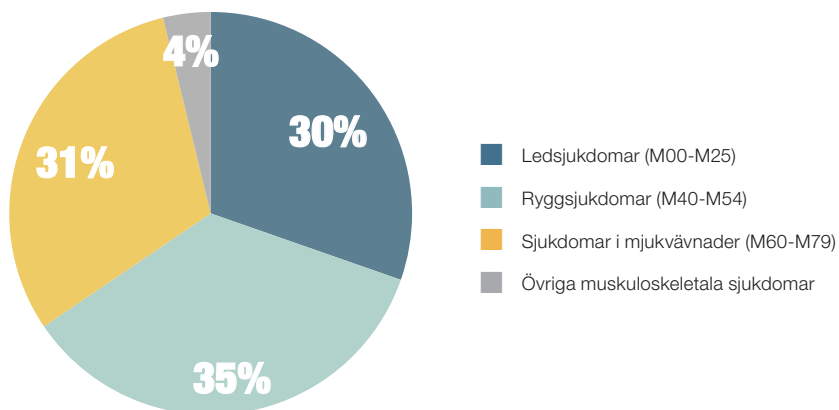

Diagram 5

Diagnosfördelning bland långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos 2017.
Svenskt Näringsliv/LO, män. Antal fall: 6 107

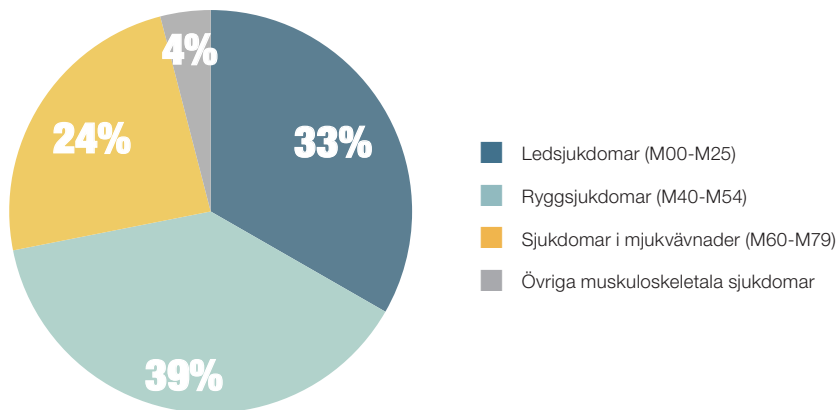

Diagram 6

Diagnosfördelning bland långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos 2017.
Kommuner och regioner, kvinnor. Antal fall: 6 360

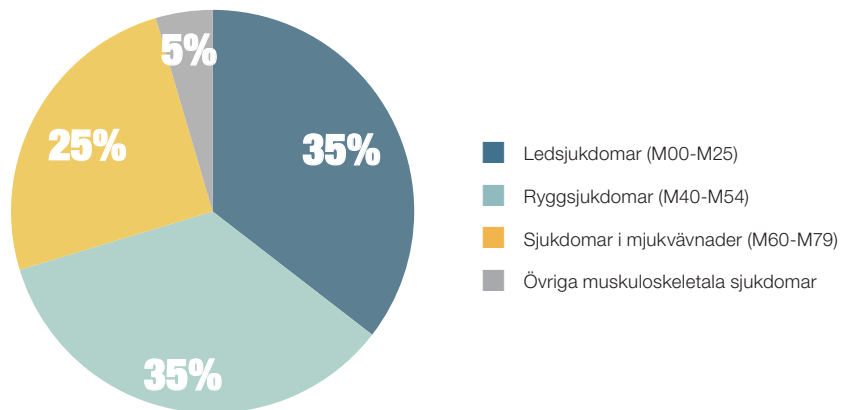
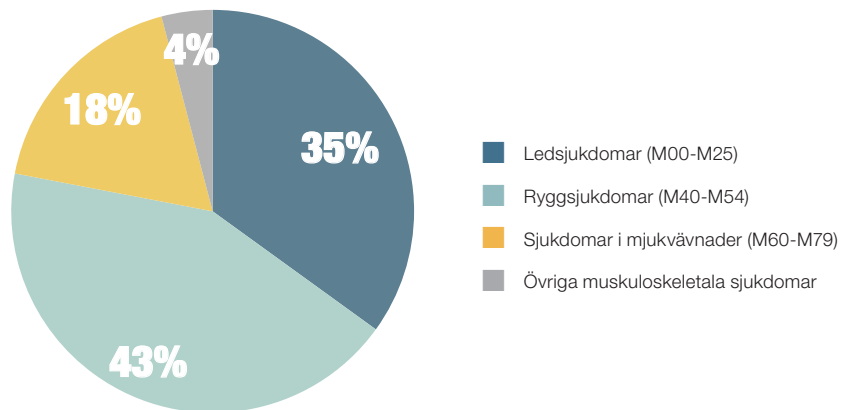

Diagram 7

Diagnosfördelning bland långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos 2017.
Kommuner och regioner, män. Antal fall: 855

Risk för långvarigt sjukfall med muskuloskeletal diagnos över tid

För att följa utvecklingen över tid behöver antalet långa sjukfall sättas i relation till antalet sysselsatta. Detta görs med måttet *antalet långa sjukfall per 1 000 sysselsatta*, även kallat *risk för långvarig sjukfrånvaro*.

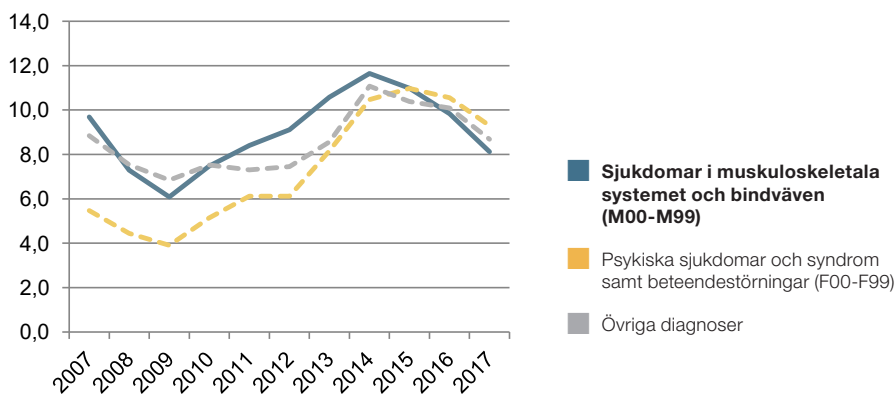
Diagram 8 och 9 visar risken för långvarig sjukfrånvaro inom *Svenskt Näringsliv/LO* över tid för de två vanligaste diagnoskapitlen *muskuloskeletal sjukdomar*

och *psykiska sjukdomar* samt för *övriga diagnoser*.

För kvinnor inom *Svenskt Näringsliv/LO* var *muskuloskeletal diagnos* länge den vanligaste orsaken till långvarig sjukfrånvaro, men de senaste åren har *psykiska diagnoser* varit vanligast. Utvecklingen över tid har varit likartad för de olika diagnoskapitlen med ökad risk efter 2009 och en minskning de senaste åren.

Diagram 8

Risk för långvarig sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta 2007-2017. Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor.

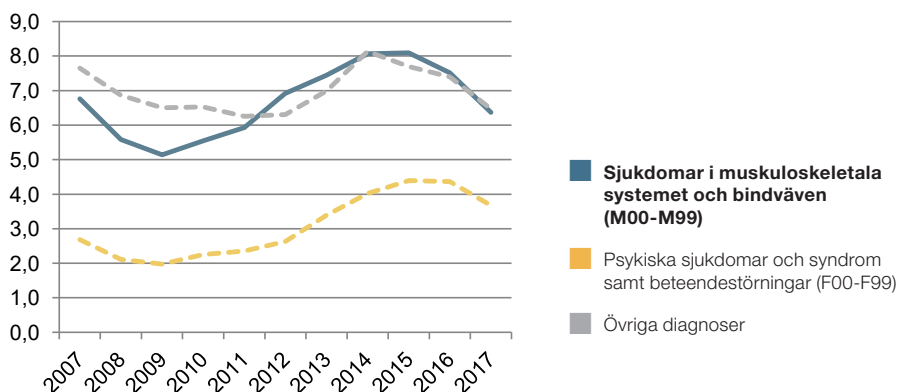
För män inom *Svenskt Näringsliv/LO* är *muskuloskeletal diagnos* fortfarande den klart vanligaste orsaken till långvarig

sjukfrånvaro. Utvecklingen över tid har varit likartad för *muskuloskeletal diagnos* och *psykiska diagnoser*.

Diagram 9

Risk för långvarig sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta 2007-2017. Svenskt Näringsliv/LO, män.

Diagram 10 och 11 visar motsvarande risker för *kommuner och regioner*. Fram till 2009 var *muskuloskeletala* och *psykiska diagnoser* ungefär lika vanligt förekommande för kvinnor inom *kommuner och regioner*. Från och med 2010 är *psykiska diagnoser* vanligast och 2017 var risken nästan dubbelt så hög för långvarig sjukfrånvaro med *psykisk diagnos* som för

långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletala diagnoser*.

Till skillnad från kvinnor och män inom *Svenskt Näringsliv/LO* så avstannade ökningen för *muskuloskeletala diagnoser* efter 2012 för både kvinnor och män inom *kommuner och regioner* medan *psykiska diagnoser* fortsatte att öka.

Diagram 10

Risk för långvarig sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta 2007-2017. Kommuner och regioner, kvinnor.

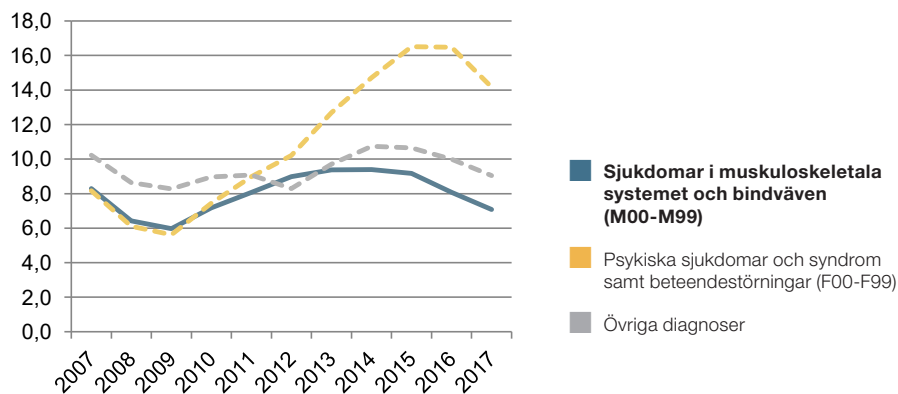
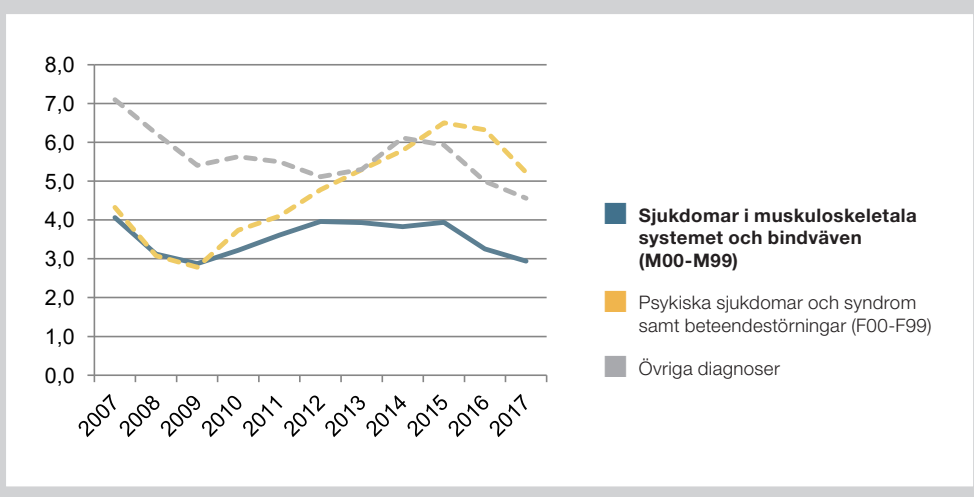

Diagram 11

Risk för långvarig sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta 2007-2017. Kommuner och regioner, män.

Långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos per yrkesgrupp

Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* skiljer sig markant mellan olika yrkesgrupper vilket illustreras i **tabell 1-3** för *Svenskt Näringsliv/LO* och i **tabell 4-6** för *kommuner och regioner*.

Inom *Svenskt Näringsliv/LO* återfinns hög risk exempelvis bland *städare och fönsterputsare* samt bland yrken inom *bygg och industri*. Låg risk återfinns bland *För-*

säljare inom handel och *Restaurang och storköksarbete*.

Skillnad mellan yrkesgrupper beror inte nödvändigtvis enbart på olika förekomst av sjukdomar med *muskuloskeletal diagnos* i olika yrkesgrupper. Man kan också tänka sig att samma *muskuloskeletala sjukdom* påverkar arbetsförmågan i olika grad i olika yrken.

Tabell 1

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor och män. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Städare och fönsterputsare	16,3	15,2	12,3	752
Livsmedelsarbete	15,0	16,3	12,2	288
Byggnadsmålare	13,1	13,8	11,5	164
Textil-, skinn och läderindustriarbete	14,8	11,7	11,5	80
Pappers- och pappersmassearbetare	6,7	7,5	9,2	109
Träindustriarbete	13,8	12,9	9,2	183
Byggnadsträarbetare	10,8	9,9	8,8	469
Godshanterings- och lagerarbete m.m.	11,6	10,2	8,8	922
Yrkesförare	10,7	9,8	8,5	810
Metall- och övrigt industriellt arbete	10,9	10,1	8,2	2 091
Betong-, bygg- och anläggningsarbete	10,2	9,6	7,9	761
Isolerings- och VVS-montörer	7,7	7,0	7,9	206
Brevbärare och tidningsdistributörer m.fl.	10,7	8,4	5,7	38
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	7,7	6,1	5,5	342
Grafiskt arbete	6,0	6,2	4,7	37
Väktare, ordningsvakter	4,6	4,0	4,5	87
Personliga assistenter	6,1	5,3	4,2	207
Elektriskt arbete	5,5	4,9	3,9	196
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	4,1	4,4	3,9	141
Gruv- och bergarbete, stenhuggare	4,4	5,9	3,7	21
Försäljare inom handel m.m.	4,9	4,5	3,6	864
Restaurang- och storköksarbete	4,1	3,3	3,0	338
Övriga yrkesgrupper				365
Samtliga yrkesgrupper	9,0	8,2	6,9	9 471

Tabell 2

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Byggnadsträarbetare	28,5	14,5	20,0	15
Livsmedelsarbete	21,9	26,2	17,2	136
Träindustriarbete	27,4	20,8	17,2	46
Yrkesförare	20,6	16,4	15,3	123
Textil-, skinn och läderindustriarbete	20,7	15,7	15,1	56
Städare och fönsterputsare	18,8	18,2	14,7	581
Metall- och övrigt industriellt arbete	19,9	18,2	14,5	555
Brevbärare och tidningsdistributörer m.fl.	22,7	16,6	13,8	21
Godshanterings- och lagerarbete m.m.	19,8	15,2	12,8	262
Pappers- och pappersmassarbetare	8,6	12,2	12,2	24
Betong-, bygg- och anläggningsarbete	9,8	13,7	11,8	28
Byggnadsmålare	17,0	17,0	11,1	13
Väktare, ordningsvakter	6,3	7,6	7,7	42
Personliga assistenter	7,2	6,0	5,0	175
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	4,6	4,5	4,8	45
Försäljare inom handel m.m.	6,4	6,0	4,7	704
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	6,5	4,3	4,3	65
Restaurang- och storköksarbete	5,4	4,5	4,1	239
Övriga yrkesgrupper				234
Samtliga yrkesgrupper	11,0	9,8	8,1	3 364

Tabell 3

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Svenskt Näringsliv/LO, män. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Byggnadsmålare	12,7	13,6	11,5	151
Livsmedelsarbete	11,5	11,2	9,7	152
Byggnadstråarbetare	10,5	9,8	8,7	454
Pappers- och pappersmassarbetare	6,3	6,5	8,6	85
Träindustriarbete	11,8	11,7	8,0	137
Godshanterings- och lagerarbete m.m.	9,6	9,0	7,9	660
Yrkesförare	9,9	9,1	7,8	687
Betong-, bygg- och anläggningsarbete	10,3	9,5	7,8	733
Städare och fönsterputsare	11,5	9,4	7,8	171
Textil-, skinn och läderindustriarbete	7,8	6,8	7,4	24
Metall- och övrigt industriellt arbete	9,4	8,7	7,1	1 536
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	8,1	6,7	5,8	277
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	3,9	4,4	3,6	96
Brevbärare och tidningsdistributörer m.fl.	6,9	6,0	3,3	17
Väktare, ordningsvakter	3,9	2,6	3,2	45
Personliga assistenter	3,3	3,6	2,2	32
Restaurang- och storköksarbete	2,6	2,1	1,8	99
Försäljare inom handel m.m.	2,4	2,1	1,8	160
Övriga yrkesgrupper				591
Samtliga yrkesgrupper	8,1	7,5	6,4	6 107

Skillnaden är stor mellan olika yrkesgrupper även inom *kommuner och regioner*. Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* är mer än tio gånger så hög för *städare och fönsterputsare* som för *läkare*.

Inom *kommuner och regioner* har yrkesgruppen *restaurang och storköksarbete*

hög risk för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* vilket inte är fallet inom *Svenskt Näringsliv/LO*. En viktig förklaring till detta är att yrkesgruppen sysselsätter många unga inom *Svenskt Näringsliv/LO* men många äldre inom *kommuner och regioner*. Som vi ska se i kommande avsnitt har äldre klart högre risk för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* än yngre.

Tabell 4

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Kommuner och regioner, kvinnor och män. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Restaurang- och storköksarbete	15,2	13,5	12,8	429
Städare och fönsterputsare	16,6	13,0	12,2	249
Yrkesförare	9,4	13,6	11,4	51
Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	13,3	11,9	10,5	3 167
Brandpersonal	10,6	9,6	9,5	48
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	13,7	11,9	7,6	41
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	11,2	9,0	7,5	179
Betong-, bygg- och anläggningsarbete	5,3	6,3	7,1	30
Tandvårdsarbete	10,1	7,4	7,0	88
Barnskötare, fritidsledare m.fl.	8,7	7,2	6,3	650
Förskollärare och fritidspedagoger	7,3	6,4	5,9	462
Kontors- och kundserviceyrken	7,8	6,2	5,2	286
Sjuksköterskor och barnmorskor	6,2	5,6	5,1	494
Övrigt hälso-, sjukvårds-, vård- och omsorgsarbete	4,7	3,8	3,4	65
Socialt arbete	4,4	3,7	3,2	181
Ingenjörer och tekniker	2,9	3,3	2,5	25
Lärare och skolledare	2,7	2,4	2,0	300
Chefsyrken	2,5	2,1	1,8	73
Läkare	1,4	1,3	0,9	29
Övriga yrkesgrupper				368
Samtliga yrkesgrupper	7,9	6,9	6,1	7 215

Tabell 5

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Kommuner och regioner, kvinnor. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Restaurang- och storköksarbete	16,9	14,7	14,1	395
Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	14,5	13,3	11,6	2 977
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	14,0	17,9	10,0	15
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	14,6	13,4	9,8	40
Barnskötare, fritidsledare m.fl.	10,3	8,7	7,5	614
Förskollärare och fritidspedagoger	7,5	6,7	6,2	442
Sjuksköterskor och barnmorskor	6,4	5,9	5,4	460
Socialt arbete	5,0	4,3	3,5	159
Lärare och skolledare	2,9	2,6	2,3	250
Övriga yrkesgrupper				1 008
Samtliga yrkesgrupper	9,2	8,1	7,1	6 360

Tabell 6

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2015-2017, samt antal långa sjukfall 2017 per yrkesgrupp. Kommuner och regioner, män. Sorterat efter risk 2017.

Yrkesgrupp	Risk 2015	Risk 2016	Risk 2017	Antal långa sjukfall 2017
Fastighetsskötare, expeditionsvakter, renhållningsarbetare m.fl.	10,6	8,1	7,0	139
Jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsarbete	13,6	9,7	6,6	26
Restaurang- och storköksarbete	5,6	7,0	6,1	34
Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	5,4	3,9	4,0	190
Sjuksköterskor och barnmorskor	4,1	3,6	3,0	34
Förskollärare och fritidspedagoger	4,3	3,0	2,9	20
Socialt arbete	2,0	1,8	1,9	22
Barnskötare, fritidsledare m.fl.	1,8	1,3	1,7	36
Lärare och skolledare	2,2	1,7	1,2	50
Övriga yrkesgrupper				304
Samtliga yrkesgrupper	3,9	3,3	2,9	855

Muskuloskeletala diagnoser och ålder

Risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletala diagnoser* skiljer sig markant mellan olika åldersgrupper vilket illustreras i **diagram 12-15**.

Till skillnad från risken för långvarig sjukfrånvaro med *psykiska diagnoser* som är högst mitt i livet så ökar risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletala diagnoser* med åldern. Åldersgruppen 56-64 år har mer än fem gånger så hög risk för

långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletala diagnoser* som åldersgruppen 16-35 år. Den högsta risken återfinns bland kvinnor 56-64 år inom *Svenskt Näringsliv/LO*.

Yngre har överlag en högre andel *rygg-sjukdomar* medan äldre har en högre andel *ledsjukdomar*. Utvecklingen över tid har varit likartad för de olika åldersgrupperna.

Diagram 12

Risk för långvarig sjukfrånvaro 2017 per åldersgrupp. Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor.

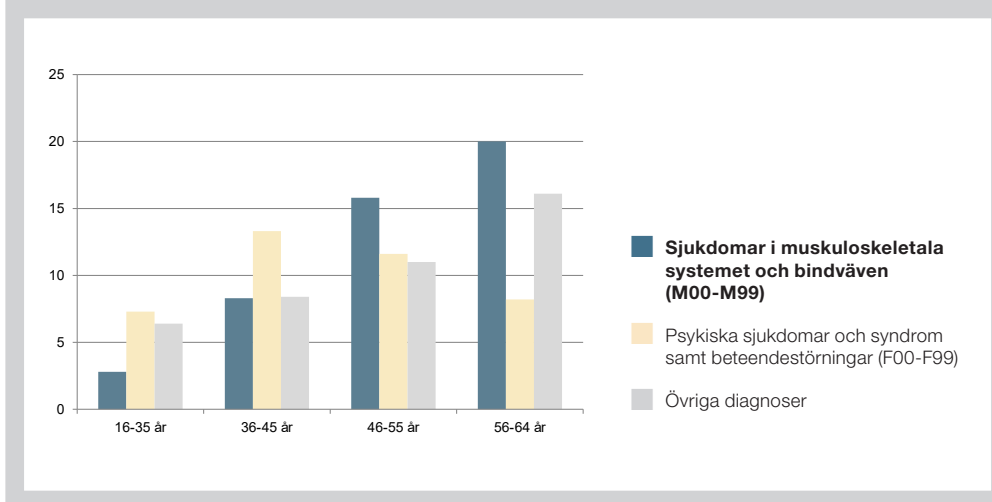

Diagram 13

Risk för långvarig sjukfrånvaro 2017 per åldersgrupp. Svenskt Näringsliv/LO, män.

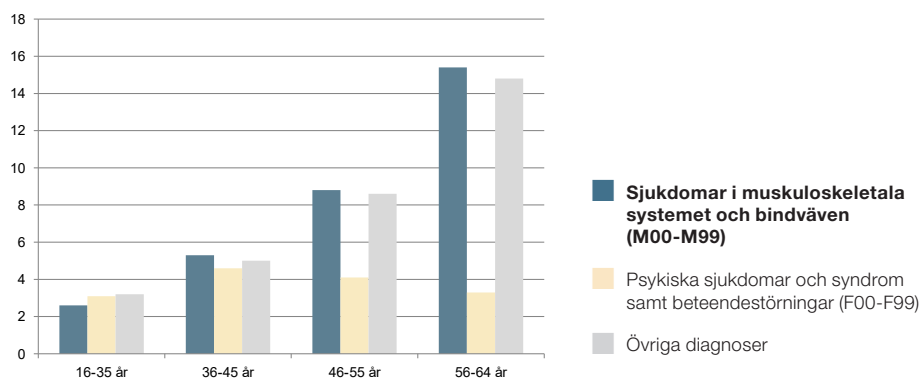

Diagram 14

Risk för långvarig sjukfrånvaro 2017 per åldersgrupp. Kommuner och regioner, kvinnor.

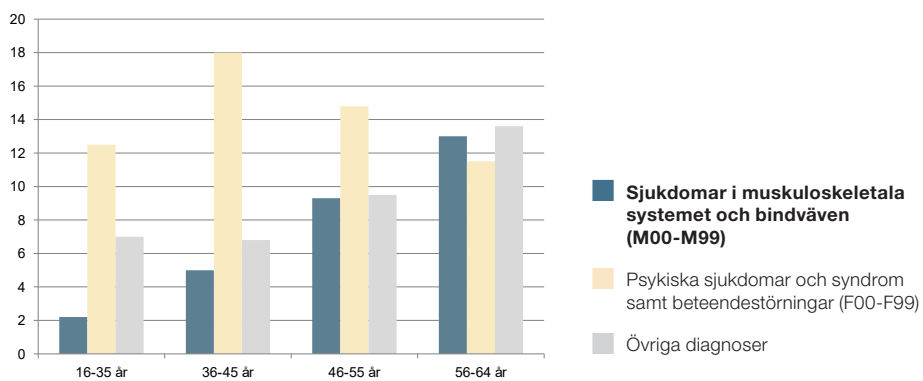
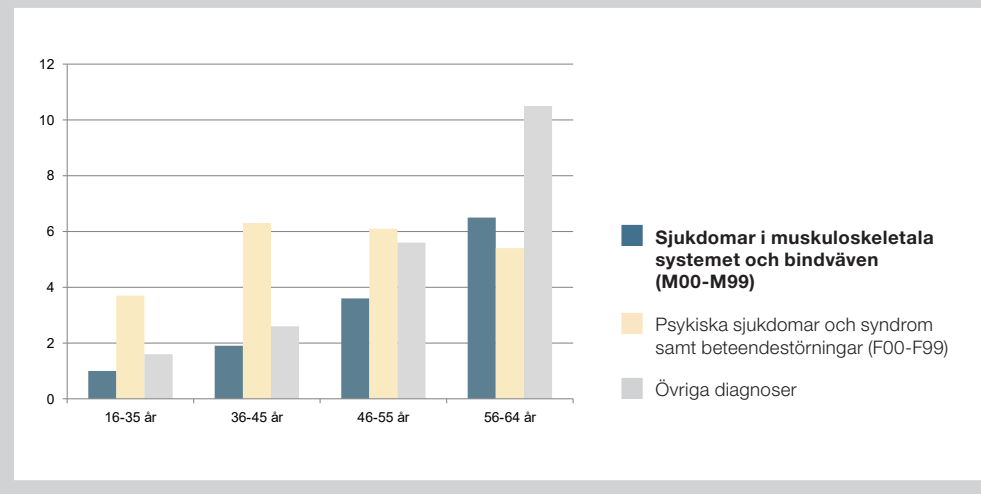

Diagram 15

Risk för långvarig sjukfrånvaro 2017 per åldersgrupp. Kommuner och regioner, män.

Åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos

Eftersom risken för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* varierar med åldern behöver man ta hänsyn till ålderssammansättning när man jämför olika yrkesgrupper. Därför presenteras i **diagram 16-19** åldersstandardiserade risker för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos*.

Åldersstandardiseringen innebär att risken för varje yrkesgrupp beräknas som om yrkesgruppen hade haft samma ålderssammansättning som samtliga sysselsatta inom *Svenskt Näringsliv/LO* och *kommuner och regioner*. Det innebär

att yrkesgrupper med hög andel unga får en högre risk av åldersstandardiseringen och yrkesgrupper med en hög andel äldre får en lägre risk. Exempelvis innebär åldersstandardiseringen nästan en dubbling av risken för kvinnor inom yrkesgruppen *Restaurang och storköksarbete* inom *Svenskt Näringsliv/LO*. Detta då yrkesgruppen sysselsätter många unga kvinnor inom *Svenskt Näringsliv/LO*. Inom *kommuner och regioner* blir däremot risken för kvinnor inom *Restaurang och storköksarbete* lägre efter åldersstandardisering eftersom yrkesgruppen har en hög andel äldre kvinnor.

Diagram 16

Risk och åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos för kvinnor inom Svenskt Näringsliv/LO 2017.

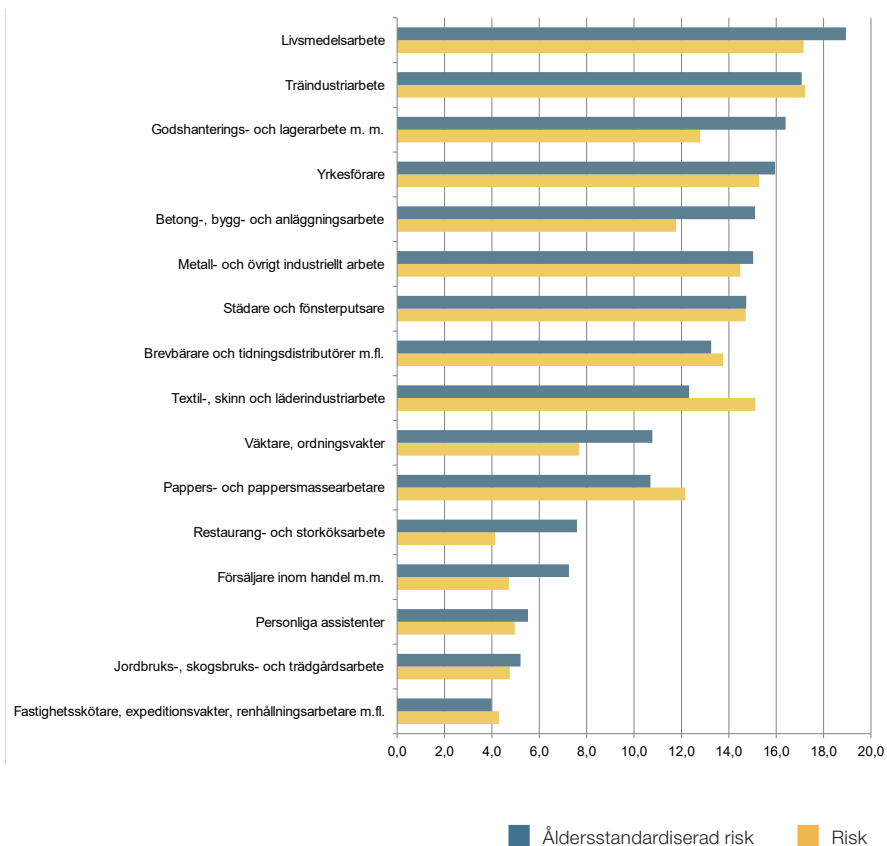

Diagram 17

Risk och åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos för män inom Svenskt Näringsliv/LO 2017.

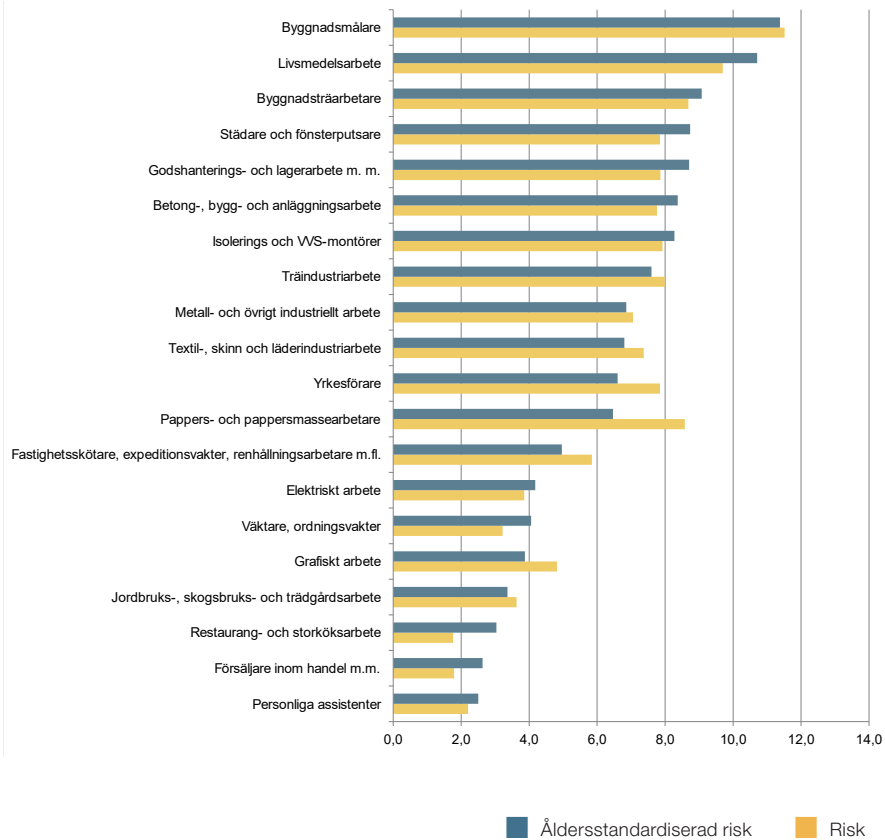

Diagram 18

Risk och åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos för kvinnor inom kommuner och regioner 2017.

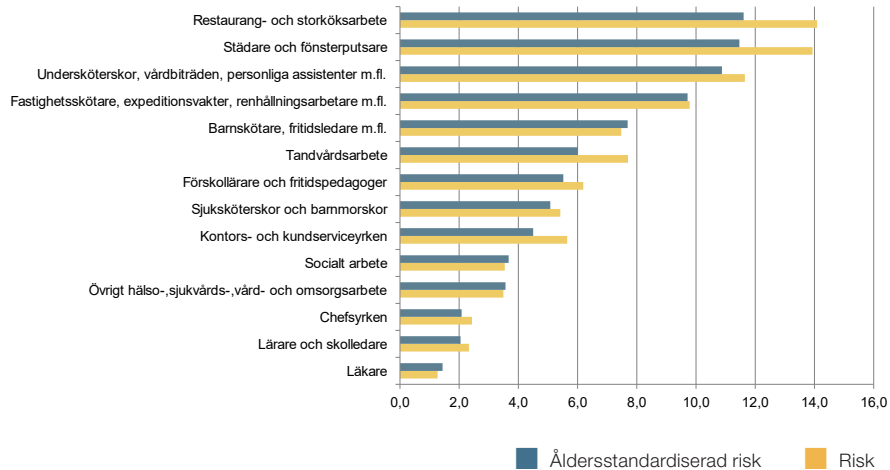
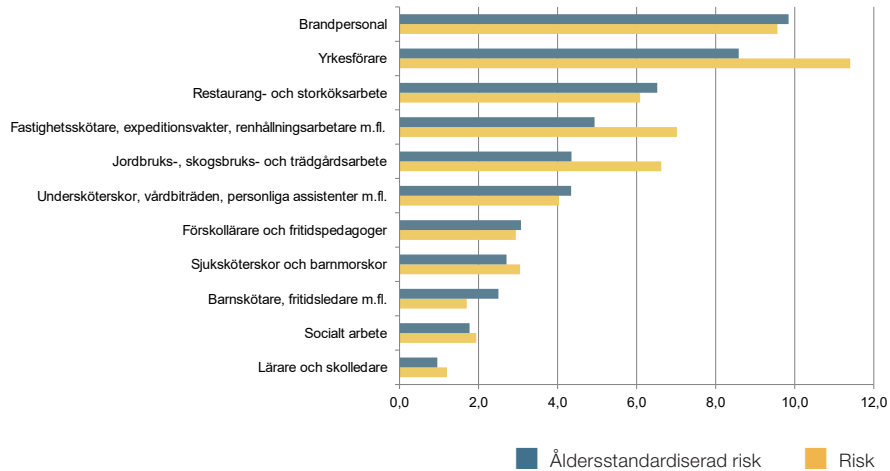

Diagram 19

Risk och åldersstandardiserad risk för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos för män inom kommuner och regioner 2017.

Medianlängd för långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos

Utöver att risken för långvarigt sjukfall med *muskuloskeletal diagnos* varierat över tid så har även längden på dessa sjukfall varierat. Detta illustreras i **diagram 20-23**, med hjälp av måttet medianlängd, för *ledsjukdomar*, *ryggsjukdomar* och *sjukdomar i mjukvävnader* samt för samtliga långa sjukfall oavsett diagnos som jämförelse. Överlag blir sjukfall *muskuloskeletal diagnos* kortare än sjukfall med *psykisk diagnos*.

Medianlängd innebär den sjukfallslängd då hälften av de långa sjukfallen avslutats och hälften fortfarande pågår. Sjukfall som lett till månadsersättning har vid denna medianberäkning räknats som att de blev 360 dagar långa, samma längd som den maximala sjukfrånvaro som AFA Försäkring utbetalar dagsersättning för.

Diagrammen avser inte medianen för samtliga sjukfall utan endast för de långa sjukfall som varat i mer än 90 dagar. De flesta sjukfall avslutas redan innan de har blivit så långa. Anledningen till att de redovisade medianlängderna inte inkluderar

kortare sjukfall än 91 dagar är att AGS-KL i normala fall börjar utbetalas från dag 91 vid sjukfrånvaro.

Muskuloskeletal sjukdomar är ett av de diagnoskapitel som har den högsta andelen långa sjukfall som avslutas vid dag 180 då arbetsförmågan ska bedömas mot hela arbetsmarknaden. Andelen som avslutas vid dag 180 har ökat markant sedan 2014 vilket är en förklaring till minskade medianlängder.

Ledsjukdomar har efter 2009 haft en relativt låg stabil medianlängd jämfört med *ryggsjukdomar* och *sjukdomar i mjukvävnader* men de senaste åren har skillnaden minskat. En förklaring till att skillnaden minskat är att *ledsjukdomar* redan för några år sedan hade en medianlängd nära 180 dagar och att medianen för *ledsjukdomar* därmed påverkats mindre av att fler sjukfall avslutas vid dag 180.

Diagram 20

Medianlängd i dagar för långa sjukfall 2007-2017. Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor.

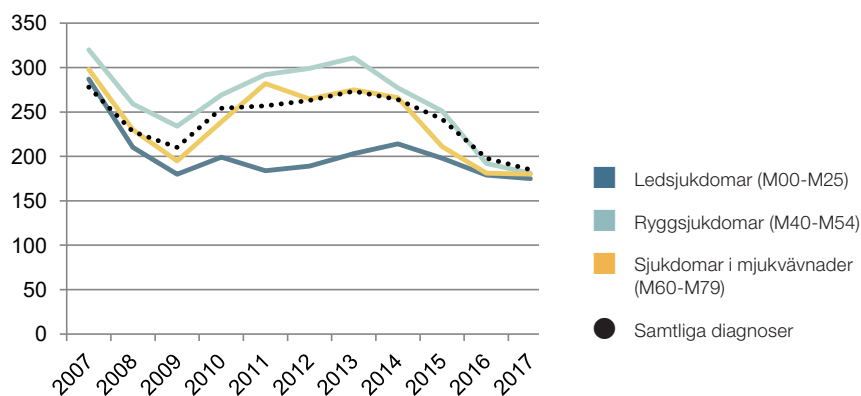

Diagram 21

Medianlängd i dagar för långa sjukfall 2007-2017. Svenskt Näringsliv/LO, män.

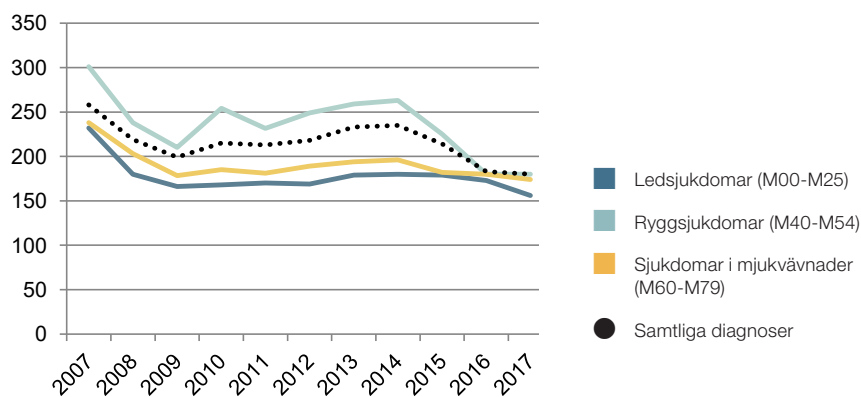

Diagram 22

Medianlängd i dagar för långa sjukfall 2007-2017. Kommuner och regioner, kvinnor.

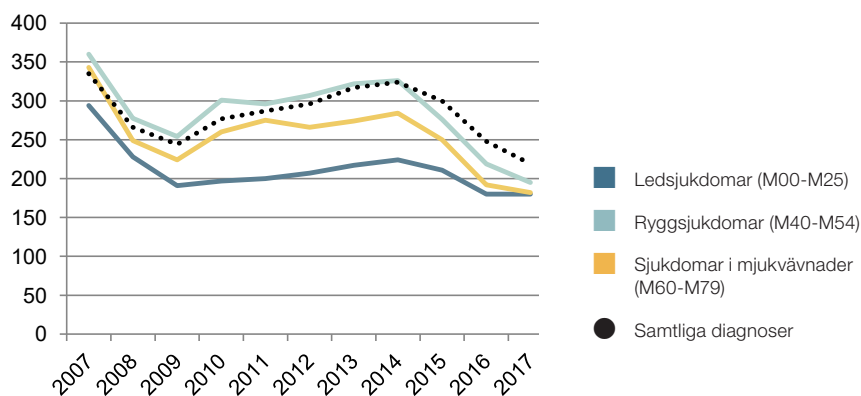
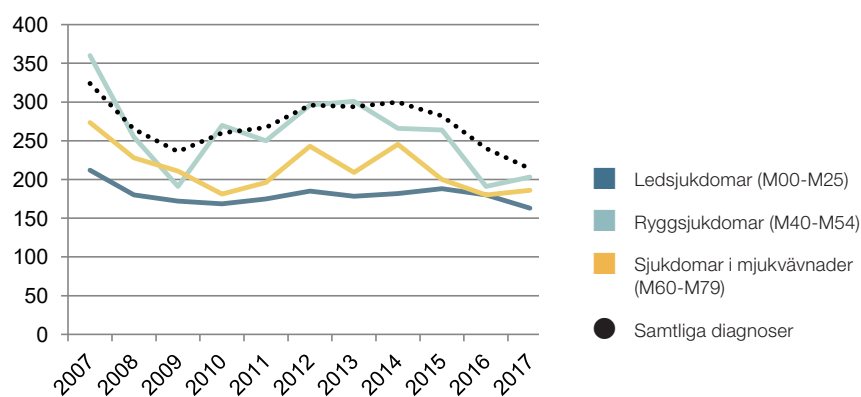

Diagram 23

Medianlängd i dagar för långa sjukfall 2007-2017. Kommuner och regioner, män.

Typfall för långvarig sjukfrånvaro med muskuloskeletal diagnos

I detta avsnitt redovisas det typiska långa sjukfallet med *muskuloskeletal diagnos* för kvinnor respektive män.

Typfallet innebär den vanligaste kombinationen av *kön, sektor, åldersgrupp, diagnosgrupp* och *yrke*.

Typfallet är en kvinnlig undersköterska inom kommuner och regioner som är i sextioårsåldern och har en ledsjukdom.

För män är typfallet en lastbilschaufför inom Svenskt Näringsliv/LO som är i sextioårsåldern och har en ledsjukdom.

Muskuloskeletala diagnoser i olika län

Diagram 24 visar antal fall av långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos* per 1 000 sysselsatta 2017 fördelat på län och kön. Den regionala spridningen av antalet långvariga sjukfall per 1 000 sysselsatta 2017 totalt visas i form av en kartbild (**karta 1**).

Totalt var risken högst i Västmanlands län med 8,2 med sjukfall *muskuloskeletal diagnos* per 1 000 sysselsatta och lägst i Gotlands län med 4,7 sjukfall per 1 000 sysselsatta.

Generellt har kvinnor en högre risk än män för långvarig sjukfrånvaro med *muskuloskeletal diagnos*. Högst risk hade Gävleborgs län för kvinnor med 10,1 sjukfall per 1 000 sysselsatta och lägst hade Gotlands län med 4,2 sjukfall per 1 000 sysselsatta. Att Gotland län har en lägre risk för kvinnor än män, kan vara

en slump. Detta kan uppstå då det är så få sjukfall per år för ett diagnoskapitel i mindre folkrika län.

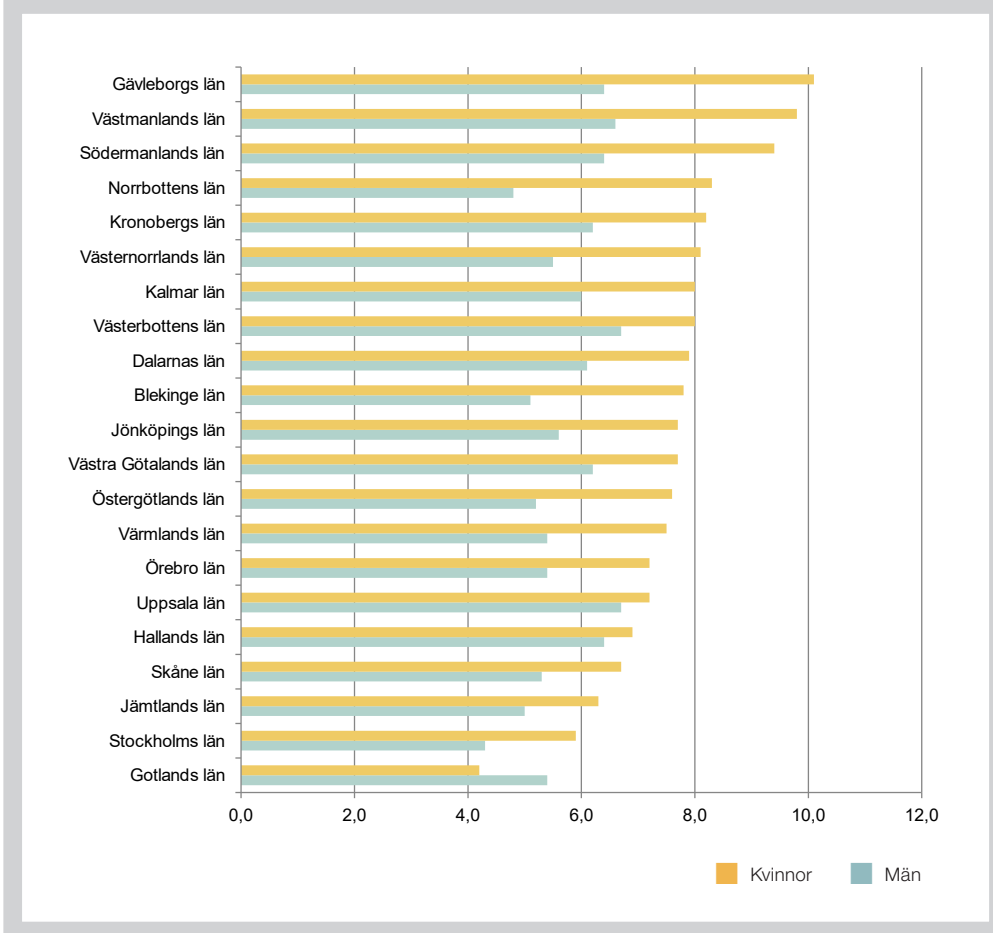
För män var risken högst i Västerbottens län och Uppsala län med 6,7 sjukfall per 1 000 sysselsatta och lägst var Stockholms län med 4,3 sjukfall per 1 000 anställda.

Störst skillnad mellan könen hade Gävleborgs län, där skillnaden nästan var fyra sjukfall per 1 000 sjukfall, medan i Hallands län och Uppsala län var skillnaden nästan lika med endast 0,5 sjukfall per 1 000 sysselsatta.

Skillnaden mellan länen kan delvis förklaras av skillnader i näringslivsstrukturer. Län beräknas utifrån var den sjukskrivna bor, och inte var arbetsplatsen är belägen.

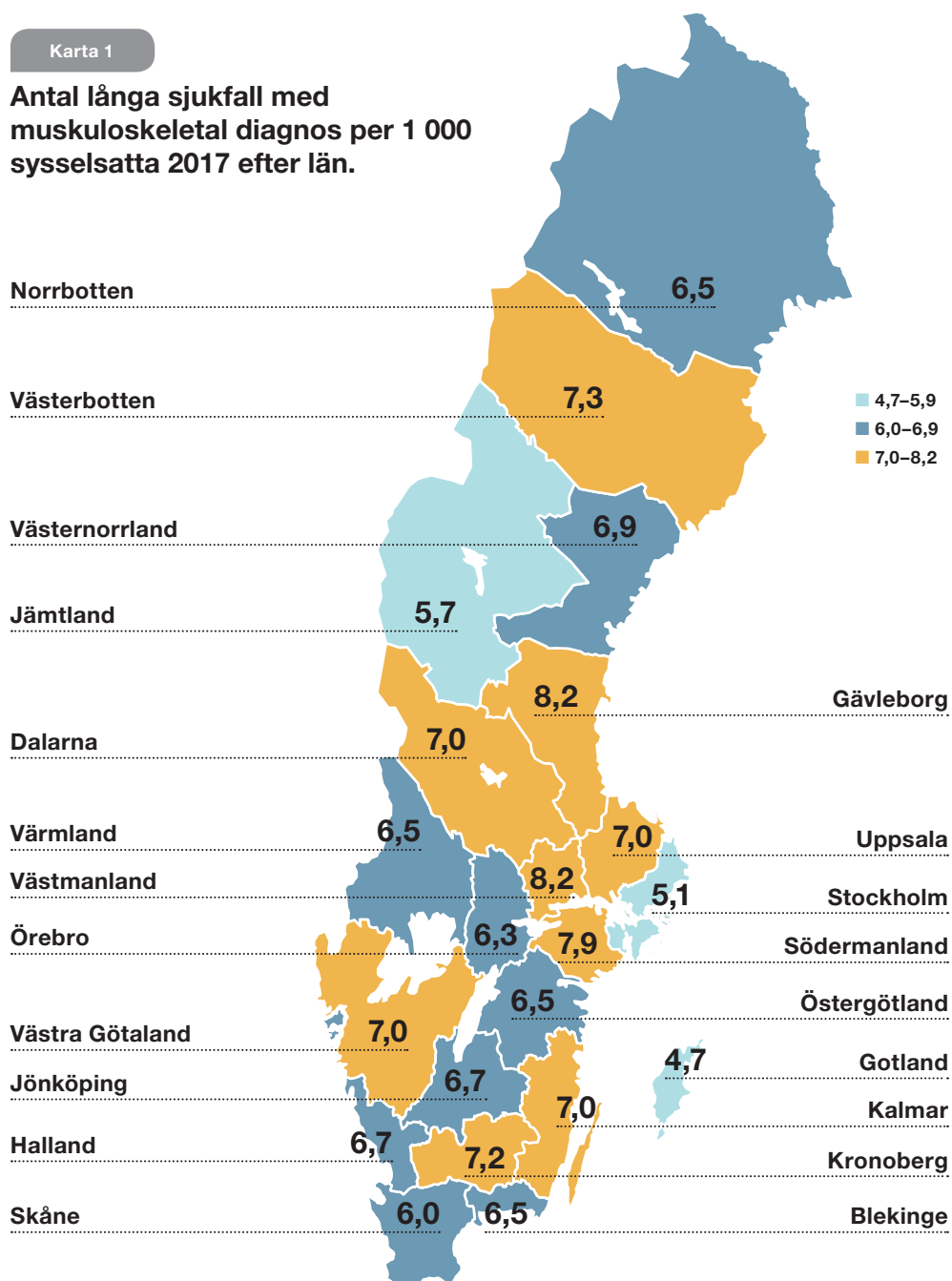
Diagram 24

Antalet långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2017 efter län och kön.

Karta 1

Antal långa sjukfall med muskuloskeletal diagnos per 1 000 sysselsatta 2017 efter län.

Sjukskrivningsgrad

Man kan vara sjukskriven både på heltid och på deltid. Deltidssjukskrivning är vanligast i slutet av ett sjukfall och kan användas för att gradvis återgå i arbete. I **tabell 7** och **tabell 8** visas andelen deltid vid den senaste utbetalningen för långa sjukfall med start 2017 uppdelat på diagnoskapitel.

Muskuloskeletal diagnoser har en lägre andel deltidssjukskrivningar än *psykiska* diagnoser. Framförallt är det vanligare med ersättning för 25 procents sjukfrånvaro bland långa sjukfall med *psykisk* diagnos.

Kvinnor med *muskuloskeletal* diagnos har högre andel deltidssjukskrivningar än män med *muskuloskeletal* diagnos. För *psykiska* diagnoser är skillnaden mellan kvinnor och män marginell.

Bland män med *muskuloskeletal* diagnos har *ryggsjukdomar* den högsta andelen deltidssjukskrivningar. För kvinnor skiljer sig inte andelen deltidssjukskrivningar särskilt mycket mellan olika grupper av *muskuloskeletal* diagnoser.

Tabell 7

Andel deltidssjukskrivningar för långa sjukfall 2017 per diagnoskapitel.
Svenskt Näringsliv/LO

	Andel deltid kvinnor	Andel deltid män	Andel deltid kvinnor och män
Sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven (M00-M99)	51%	45%	47%
Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (F00-F99)	58%	57%	58%
Övriga diagnoser	39%	39%	39%
Samtliga diagnoser	49%	45%	47%

Tabell 8

Andel deltidssjukskrivningar för långa sjukfall 2017 per diagnoskapitel.
Kommuner och regioner

	Andel deltid kvinnor	Andel deltid män	Andel deltid kvinnor och män
Sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven (M00-M99)	57%	49%	56%
Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (F00-F99)	71%	70%	71%
Övriga diagnoser	52%	49%	52%
Samtliga diagnoser	62%	58%	62%

Månadsersättning med muskuloskeletal diagnos

Månadsersättning hos AFA Försäkring kan betalas ut till personer, försäkrade inom AGS eller AGS-KL, som beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan.

Diagram 25-28 visar antal sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta för *muskuloskeletal diagnos*, *psykiska diagnoser* samt för *övriga diagnoser*. Årtalen avser det år som sjukfallet som lett till månadsersättning började och inte det år som månadsersättningen beviljades. Då månadsersättning ofta beviljas först

efter en längre tids sjukskrivning sker avläsning av statistiken med två års eftersläpning, vilket gör att 2016 är det senaste år som redovisas.

Antalet sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta har varierat betydligt över tid, vilket även gäller för antalet nybeviljade sjukersättningar hos Försäkringskassan. De senaste åren har det skett en kraftig minskning. Utvecklingen har varit likartad för *muskuloskeletal* och *psykiska diagnoser*.

Diagram 25

Nya sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta 2007-2016.
Svenskt Näringsliv/LO, kvinnor

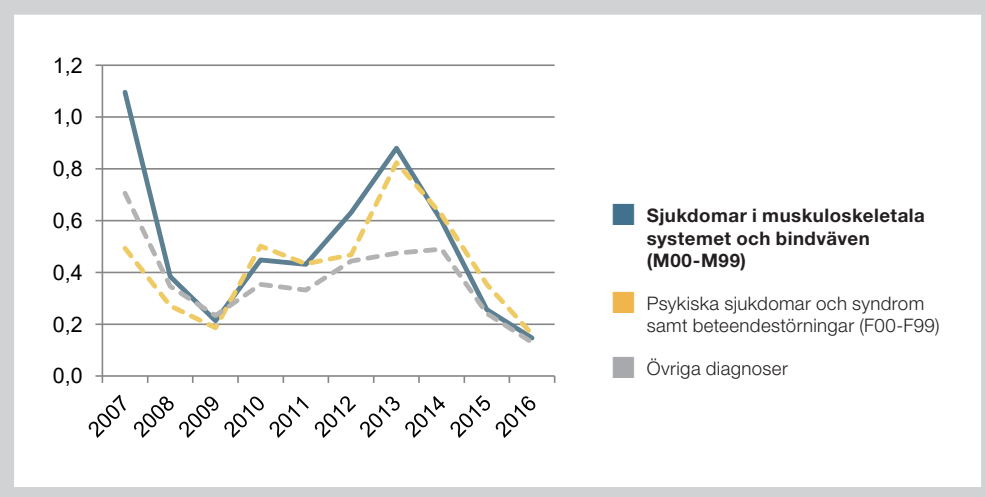

Diagram 26

Nya sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta 2007-2016.
Svenskt Näringsliv/LO, män

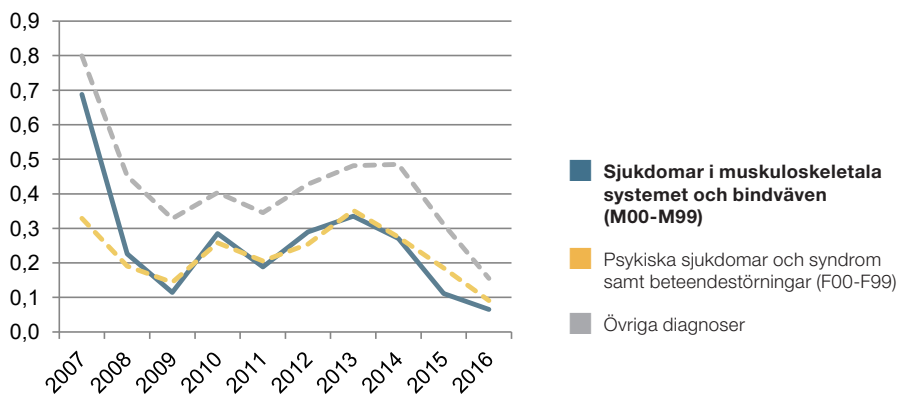

Diagram 27

Nya sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta 2007-2016.
Kommuner och regioner, kvinnor

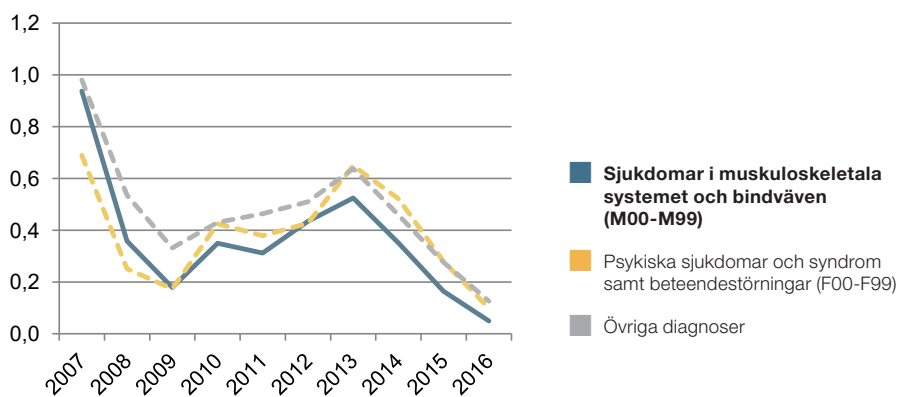
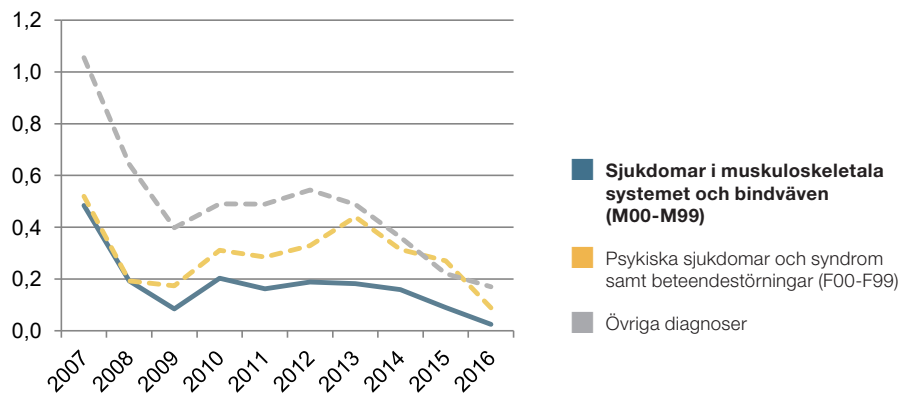

Diagram 28

Nya sjukfall som lett till månadsersättning per 1 000 sysselsatta 2007-2016.
Kommuner och regioner, män

Litteraturförteckning

Socialstyrelsen, 2011

Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem.
Västerås: Socialstyrelsen

Statistiska centralbyrån, 2012

MIS 2012:1 SSYK2012 Standard för svensk yrkesklassificering .
Örebro: SCB, avdelningen för ekonomisk statistik

9 av 10 är försäkrade genom jobbet

POSTADRESS **AFA Försäkring 106 27 Stockholm** • BESÖKSADRESS **Klara Södra Kyrkogata 18**
KUNDCENTER **0771-88 00 99** • VÄXEL **08-696 40 00** • afaforsakring.se